

УДК 351.82:34

Регіональна політика розвитку економічного транскордонного співробітництва: напрями покращення

В.Ф. ЛУТЧАК

Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Львів-Брюховичі, Україна, E-mail: natomosidze@gmail.com

Авторське резюме

На шляху України до європейської інтеграції нагальною необхідністю стає розвиток регіонального транскордонного економічного співробітництва як на рівні держави, так і регіону. В процесі формування державної регіональної політики у сфері транскордонного економічного співробітництва має бути використаний підхід, який направлений на посилення ролі регіонів в активізації інтеграційних процесів України та розвитку транскордонного співробітництва, підвищення конкурентноздатності окремих регіонів країни, що в кінцевому підсумку, дасть змогу зміцнити економічний потенціал держави. Транскордонне економічне співробітництво на рівні регіону направлене на розв'язання спільних проблем та вирішення завдань просторового розвитку і характеризується здатністю до мобілізації та ефективного використання існуючого потенціалу прикордонних регіонів і територій, а також до оптимального поєднання можливостей та ресурсів прикордонних регіонів і територій двох або більше країн, що межують. Регіональна політика розвитку економічного транскордонного співробітництва здебільшого має орієнтуватися на економічну взаємодію регіонів, геополітичні зміни, що обумовлюють входження України в загальносвітовий простір, мають базуватися на інтеграції конкурентних переваг суб'єктів економічних відносин. Тому постає необхідність розробки самостійної регіональної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва, яка визначатиме стратегію розвитку транскордонних регіонів та транскордонного співробітництва по всьому периметру кордону держави. У процесі реалізації політика повинна включати розробку програм використання можливостей транскордонного співробітництва для підвищення якості життя населення прикордоння шляхом формування інтегрованого транскордонного економічного простору України.

Ключові слова: транскордонне економічне співробітництво, транскордонне співробітництво, регіональна політика, розвиток та напрями покращення.

Regional economic development policy of cross-border cooperation: improving trends

V.F. LUTCHAK

Lviv regional institute of public administration of the National academy for public administration under the President of Ukraine, Lviv-Brukhovychi, Ukraine,
E-mail: natomosidze@gmail.com

Abstract

Development of regional cross-border economic cooperation on the national and regional levels become increasingly important for the european integration of Ukraine. When forming the state regional policy, in the field of cross-border economic cooperation it is necessary to use the approach that is directed at strengthening the role of regions in the integration process of Ukraine and cross-border cooperation development, increasing the region's competitiveness, that can finally result in economic capacity building of the state.

© В.Ф. Лутчак, 2014

Cross-border economic cooperation on the regional level is aimed at tackling common problems and solving targets connected with spatial development. It is characterised by the mobilization and effective use of the existing potential of the border regions and territories, by optimal combination of opportunities and resources of border regions and territories of two or more bordering countries.

Regional policy of economic cross-border cooperation development should be directed mainly at the regional economic cooperation, geopolitical changes that stipulate for Ukraine's accession to the worldwide space and should be based on the integration of the competitive preferences of the subjects of economic affairs.

Accordingly, it is necessary to work out a proper independent regional policy of economic cross-border cooperation development that will define a strategy for border regions development and cross-border cooperation across the whole state border. In the process of implementation this policy should include programme development that will provide for the use of opportunities of cross-border cooperation for increase of living standards of border regions by forming of integrated cross-border economic space of Ukraine.

Key words: cross-border economic cooperation, cross-border cooperation, regional policy, development and support of economic cross-border cooperation

Постановка проблеми. Розвиток регіонального транскордонного співробітництва в Україні стає одним з важливих напрямів європейської інтеграції, що здійснюється на регіональному рівні і починає посідати провідне місце у процесі формування регіональної політики. В основі формування державної регіональної політики у сфері транскордонного співробітництва має бути підхід, направлений на посилення ролі регіонів в активізації інтеграційних процесів України та розвитку транскордонного співробітництва, підвищення конкурентоздатності окремих регіонів країни, що в кінцевому підсумку дасть змогу зміцнити економічний потенціал держави. Основну роль при цьому повинні відігравати регіональні органи самоврядування і територіальні громади прикордонних адміністративно-територіальних одиниць цих країн.

Аналіз досліджень і публікацій. Значний вплив на формування наукових уявлень про транскордонне співробітництво та його складові на державному та регіональному рівнях стали наукові праці українських та зарубіжних авторів, таких як: О. Амоша, В. Білчак, Л. Вардомський, З. Варналій, Д. Віллерс, О. Вишняков, Г. Габбе, М. Ілієва, З. Зьоло, С. Кіш, М. Козоріз, М. Лендзел, Ю. Макогон, М. Мальський, А. Мельник, В. Мікловда, Н. Мікула, А. Мокій, Г. Мюдріх, Ю. Пахомов,

І. Студенніков, С. Романов, Ю. Тей та інші. Незважаючи на вагомий дослідження вищезгаданих авторів є необхідність систематизації нових підходів і вироблення сучасних шляхів розвитку регіональної політики економічного транскордонного співробітництва.

Метою дослідження є необхідність теоретичного обґрунтування та виокремлення напрямків покращення регіональної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва, як складової державної політики України в напрямку євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в Україні транскордонне співробітництво є одночасно інструментом розвитку прикордонних територій та чинником реалізації її євроінтеграційних прагнень, що відображено у Державній стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року [1]. Зокрема, у ній зазначено, що «...розвиток транскордонного співробітництва забезпечить підвищення ролі регіонів у зовнішньоекономічному співробітництві, їх активну участь у діяльності міжнародних організацій». І ще «...завданням розвитку транскордонного співробітництва є ефективне використання природно-ресурсного, демографічного, виробничого і науково-технічного потенціалу з метою вирішення питань комплексного розвитку територій». Отже, зазначені тези не дозволяють сумніватися стосовно

ролі транскордонного співробітництва у розвитку регіонів держави, що, у свою чергу, потребує формування та функціонування ефективної регіональної політики розвитку транскордонної співпраці України та сусідніх держав.

Важливу роль у розробці та впровадженні цієї політики повинні відігравати органи місцевого самоврядування, перебуваючи у тісному зв'язку із центральними владними органами. Варто зауважити, що вдосконалення відносин «центр - регіони» перебуває у площині інституційного і правового поля та потребує формування і реалізації державної регіональної політики, чіткого розподілу функцій та координування діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Це, у свою чергу, вимагає реформування системи державного управління та місцевого самоврядування, основною метою якого повинно стати створення децентралізованої моделі організації влади, спроможної ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного розвитку територій в умовах ринкової економіки, забезпечувати надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів, зокрема шляхом впровадження у центральних і місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування систем управління якістю адміністративних послуг відповідно до національних або міжнародних (ISO серії 9000) стандартів, здатної до самовдосконалення і саморегуляції.

Слід зазначити, що в Україні на сьогодні існує багато проблем на регіональному рівні, які можуть впливати на повноцінну реалізацію регіональної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва. Зокрема, сюди можна віднести:

- фінансово-економічну несамостійність територіальних громад;
- надмірну концентрацію владних повноважень у центральних та місцевих органах виконавчої влади, обмеженість повноважень і ресурсів органів місцевого самоврядування у частині забезпечення діяльності територіальних громад;

- недостатню правову врегульованість механізму економіко-фінансового забезпечення діяльності територіальних громад;

- низький рівень взаємодії органів місцевого самоврядування та контролю за їх діяльністю з боку територіальних громад [2].

Місце транскордонного співробітництва в регіональному/територіальному розвитку визначається його здатністю до мобілізації та ефективного використання існуючого потенціалу прикордонних регіонів і територій, а також до оптимального поєднання можливостей та ресурсів прикордонних регіонів і територій двох або більше країн, що межують, з метою розв'язання спільних проблем та вирішення завдань просторового розвитку в межах транскордонних регіонів [3].

В Україні вже зроблені перші кроки у напрямі формування регіональної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва. У прийнятій Концепції державної регіональної політики зазначено, що «стимулювання розвитку транскордонних і міжрегіональних економічних зв'язків на основі виробничої кооперації та інтеграції, створення відповідних промислово-фінансових груп, інших сучасних форм господарювання є одним з стратегічних напрямків регіональної політики держави» і «передбачається розроблення пропозицій щодо законодавчого розширення можливостей місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для розвитку транскордонного та міжрегіонального економічного співробітництва та щодо впорядкування такого співробітництва» [4].

Разом з тим, існування ефективно діючої регіональної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва в державі вимагає розробки та впровадження ряду заходів. Перш за все, слід чітко визначити послідовність кроків щодо розвитку прикордонної співпраці в регіонах. Так, розвиток економічного транскордонного співробітництва на регіональному рівні має проходити чотири етапи (рис. 1) [5, с. 119].

Зазначені етапи розвитку економічного транскордонного співробітництва в регіонах повинні органічно поєднуватися із регіональною політикою, яка має бути спрямована на ефективне функціонування суб'єктів економічного транскордонного співробітництва. Ця політика повинна включати ряд елементів та засобів реалізації, що показано на рис. 2.

Очевидно, що регіональна політика розвитку економічного транскордонного співробітництва повинна бути складовою відповідної державної політики. Це означає, що держава визначає загальні рамки та стратегічні напрями розвитку транскордонного співробітництва, а кожен прикордонний регіон може формувати свою політику співпраці з суміжними територіями з урахуванням державних інтересів. Основні положення регіональної політики повинні поєднуватися з пріоритетними напрямами Стратегії економічного і соціального розвитку України (бути складовою частиною

(розділом) Стратегії), а також зовнішньої та зовнішньоекономічної стратегії держави.

Розглянувши основні елементи регіональної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва, варто зазначити, що всі заходи вимагають належного фінансового забезпечення розвитку транскордонної співпраці, заохочення суб'єктів господарської системи регіону до участі в його організаційних та економічних формах через активізацію економічних та фінансових важелів.

Як уже зазначалося, політика регіонального розвитку економічного транскордонного співробітництва в цілому повинна органічно поєднуватися з пріоритетними напрямами Стратегії економічного і соціального розвитку України на 2004-2015 рр. «Шляхом європейської інтеграції», а також з іншими нормативними документами довготермінової дії. Це, у свою чергу, вимагає узгодження стратегічних цілей та пріоритетів розвитку на державному та регіональ-

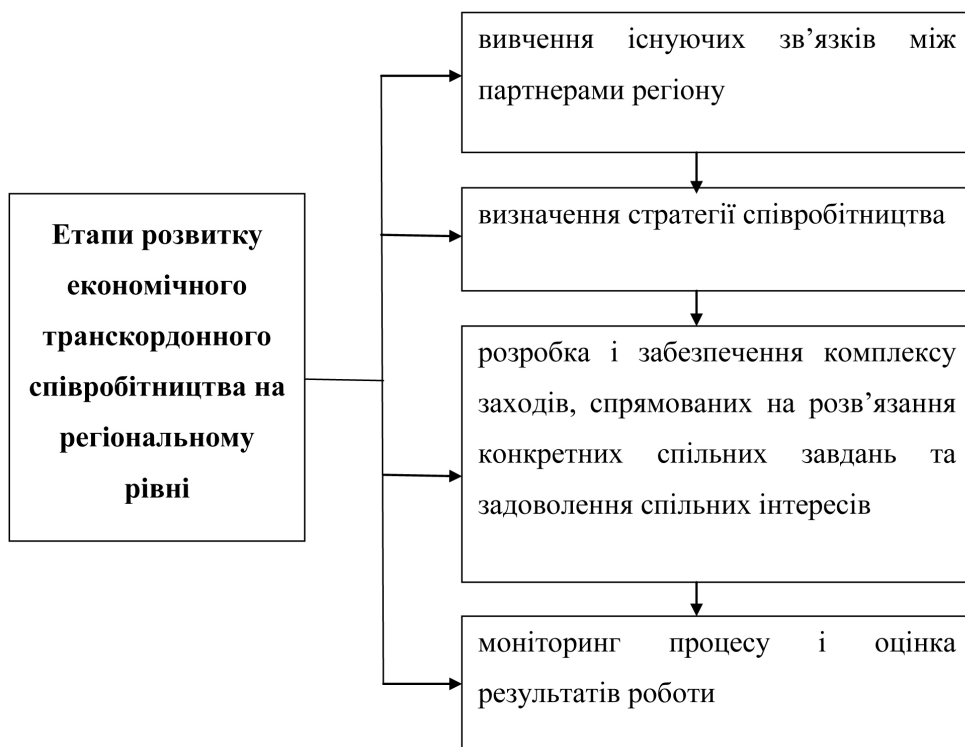

Рис. 1. Етапи розвитку економічного транскордонного співробітництва на регіональному рівні

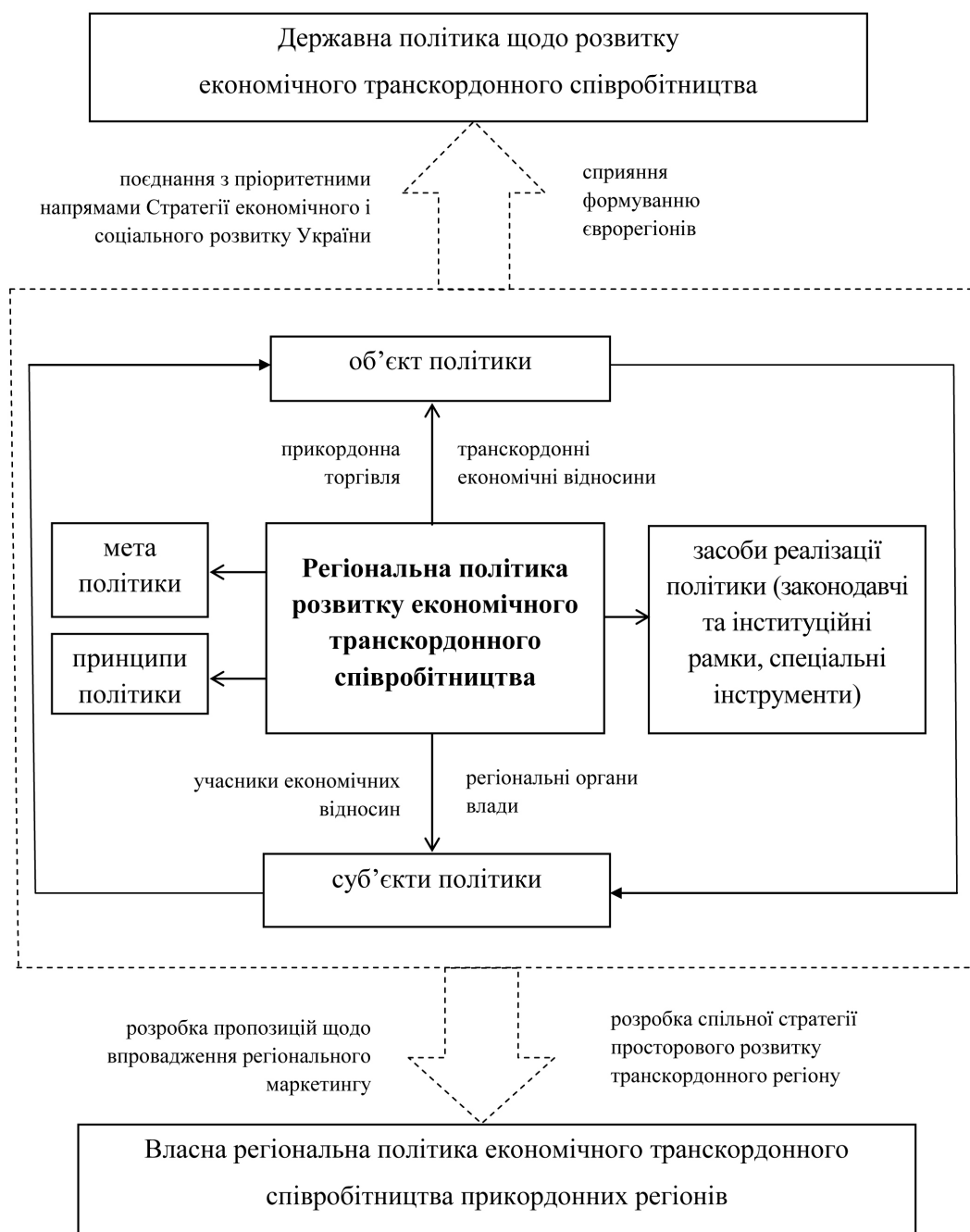

Рис. 2. Механізм реалізації регіональної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва

ному рівнях і реалізації шляхом впровадження регіонального стратегічного планування (розробка за єдиною методикою та прийняття місцевими органами

виконавчої влади і органами місцевого самоврядування регіональних стратегій розвитку) та поширення практики двостороннього узгодження діяльності

центральної та місцевих органів влади. Також регіональна політика розвитку економічного транскордонного співробітництва України повинна враховувати особливості розвитку та інтереси регіонів сусідніх держав. Адже сучасна концепція політики регіонального розвитку, яка є домінуючою в країнах ЄС, ґрунтується на розумінні того, що ця політика здебільшого має орієнтуватися не стільки на підтримку депресивних регіонів за рахунок регіонів-донорів, скільки на створення умов для мобілізації місцевого потенціалу і ресурсів, посилення конкурентоспроможності регіонів. Тому економічна взаємодія регіонів, геополітичні зміни, що обумовлюють входження України в загальноєвропейський простір, мають базуватися на інтеграції конкурентних переваг суб'єктів економічних відносин. Конкурентні переваги є найважливішим чинником залучення інвестицій, росту економіки регіону, вирішення соціальних проблем і підвищення якості життя населення [6, с. 9].

Висновки. Отже, спираючись на досвід європейських країн, і насамперед центральноєвропейських сусідів України, які пройшли шлях від соціалістичного табору до членства в ЄС, можна стверджувати, що існуючі на сьогодні

проблеми впровадження ефективної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва в Україні неможливо вирішити фрагментарними заходами. Мета державної політики у сфері транскордонного співробітництва може бути досягнута лише за умов впровадження цілісної та ефективної політики регіонального розвитку. Вона має передбачати створення дієвих правових, інституційних та фінансових інструментів, що у поєднанні з адміністративною реформою забезпечило б посилення ролі місцевого самоврядування і децентралізації державного управління.

У підсумку треба сказати, що в державі існують всі підстави для того, щоб вести мову про доцільність розробки самостійної регіональної політики розвитку економічного транскордонного співробітництва. Вона визначатиме стратегію розвитку транскордонних регіонів та транскордонного співробітництва по всьому периметру кордону держави. У процесі реалізації політика повинна включати розробку програм використання можливостей транскордонного співробітництва для підвищення якості життя населення прикордоння шляхом формування інтегрованого транскордонного простору України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Котляр А. Тенденції транскордонного співробітництва України в контексті політики європейського сусідства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/36-163-1>.
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.06 р. № 1001 [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF>.
3. Студенніков І. Транскордонне співробітництво та його місце в регіональному розвитку [Текст] / І. Студенніков // Регіональна політика в країнах Європи: уроки для України / За ред. С.Максименка. – К.: Логос, 2000. – С. 138-171.
4. Про Концепцію державної регіональної політики Указ Президента України від 25 травня 2001 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>
5. Мікула Н.А. Транскордонне співробітництво регіонів України: стан та перспективи [Текст] / Н.А. Мікула // Україна: Стратегічні пріоритети. Аналітичні оцінки. – 2006: монографія; за ред. О.С.Власюка. – К.: НІСД, 2006. – С.424.
6. Гончаренко Н.І. Напрямки вдосконалення політики транскордонного співробітництва України з Євросоюзом у контексті євроінтеграційних спрямувань України [Текст] / Н.І. Гончаренко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. -2013. – с.8-10.

REFERENCES:

1. *Kotliar A.* Tendentsii transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy v konteksti polityky yevropeiskoho susidstva (Trends Ukraine cross-border cooperation in the context of the European Neighbourhood Policy). Mode of access: <http://conf-cv.at.ua/forum/36-163-1>.
2. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku do 2015 roku: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.07.06 r. (On approval of the State Regional Development Strategy to 2015: Cabinet of Ministers of Ukraine dated 07.21.06 g). № 1001: *Verkhovna Rada Ukrainy*. Mode of access: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF>.
3. *Studennikov I.* Transkordonne spivrobitnytstvo ta yoho mistse v rehionalnomu rozvytku (Cross-border cooperation and its role in regional development). *Rehionalna polityka v krainakh Yevropy: uroky dlia Ukrainy*. K.: Lohos, 2000. P. 138-171.
4. Pro Kontseptsiiu derzhavnoi rehionalnoi polityky Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25 travnia 2001 roku (On State Regional Policy Decree of the President of Ukraine on 25 May 2001). Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>
5. *Mikula N.A.* Transkordonne spivrobitnytstvo rehioniv Ukrainy: stan ta perspektyvy (Cross-border cooperation regions of Ukraine: status and prospects). *Ukraina: Stratehichni priorytety. Analitichni otsinky*. 2006: monohrafiia; za red. O.S.Vlasiuka. K.: NISD, 2006. P.424.
6. *Honcharenko N.I.* Napriamky vdoskonalennia polityky transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy z Yevrosoiuzom u konteksti yevrointehratsiinykh spriamuvan Ukrainy (Areas of improvement policy Ukraine cross-border cooperation with the EU in the context of European integration aspirations of Ukraine). *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina*. 2013. p.8-10.

Лутчак Василь Федорович – здобувач

Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

Адреса: 79491 Україна, м.Львів-Брюховичі, вул.Сухомлинського, 16

E-mail: knatomosidze@gmail.com

Lutchak Vasyl Fedorovych – applicant

Lviv regional institute of public administration of the National academy for public administration under the President of Ukraine

Address: 16, Sukhomlynskooho Str., Lviv-Brukhovychi, 79491, Ukraine

E-mail: natomosidze@gmail.com